18. ročník soutěže Komenský a my (2020)

Téma kategorie C: **V jakém světě si přeji žít?** (esej, úvaha nebo povídka)

Když bylo Janu Amosi Komenskému 26 let, rozhořel se tzv. českou nebo také česko-falckou válkou ozbrojený konflikt, který poměrně rychle zachvátil celou Evropu a znamenal nesmírné útrapy civilního obyvatelstva. Například v německých zemích válka způsobila úbytek obyvatelstva v průměru o třicet procent, u mužů to bylo až o padesát procent. Na území dnešního Braniborska klesl počet lidí o polovinu a v dnešním Pomořansku a na dalších místech až o dvě třetiny. Jedním z nejvíce poškozených měst byl Magdeburg, ve kterém během války poklesl počet obyvatel z 25 000 na 2 464. V oblastech na východ od Labe bylo opuštěno nebo pobořeno 87 % domů (Toulky českou minulostí, č. 465, Český rozhlas 2). I přesto, že byly České země po většinu války uchráněny před největšími válečnými útrapami, poklesl zde počet obyvatel o jednu třetinu a po válce bylo pustých 20 % usedlostí v Čechách a 22 % na Moravě (Geografické rozhledy 1/07–08). Zpustošenou zemi popsal Petr Lehnstein: *„Člověk jde až deset mil a nepotká člověka, kus dobytka, neuvidí ani špačka. V některých místech najde starého muže, dítě nebo dvě staré ženy. Ve všech vesnicích je v domech plno mrtvol. Muži, ženy, děti i čeleď, vepři, krávy a voli leží vedle sebe. Byli zardoušeni hladem a morem. Jsou plni larev a červů. Požírají je vlci, lišky, psi, krkavci, vrány a jiní ptáci, poněvadž nebylo nikoho, kdo by je pochoval, politoval a oplakal.“* (Toulky českou minulostí, č. 465, Český rozhlas 2)

Lékař s maskou při morové epidemii na rytině ze 17. století

Ve střední Evropě ale i v dalších evropských regionech během války a po ní docházelo k propuknutí mnoha epidemií. Tento stav nebyl nikdy během válek výjimečný, vzhledem k velkému mísení obyvatel, kdy se vojáci přesouvali z jedné pozice do další a na jiné fronty. Navíc také docházelo k velkému přesidlování utečenců, toto vše dohromady poskytovalo podmínky pro šíření epidemií. Dobové kroniky a další záznamy mluví mimo jiné o takzvané „uherské nemoci“, její pravá podstata není známá, je uváděna jako úplavice nebo též syfilis. Objevují se masívní epidemie tyfu, moru nebo kurdějí. Český kněz a historik Bohuslav Balbín napsal několik let po válce: *„Spatříš mnohdy na opuštěném místě trčeti bránu, sloup, ohromné trosky veliké budovy. To je vše, co zbývá ze zámku, který se tu vypínal. Jinde strmí osamělá věž, jediný to zbytek vesnice či tvrze, jež pohltily plameny. Nebylo by možná uvést*

města, ba ani hradu, který by nebyl vypálen.“ (Toulky českou minulostí, č. 465, Český rozhlas 2)

Nelze se tedy divit, že Komenský hledal cestu, která by lidstvo osvobodila od těchto válečných hrůz, a to trvale. Dospěl k závěru, že je to především výchova člověka od jeho zrození až po smrt, jež musí být vedena tak, aby prospíval sobě, ale především společnosti, jejíž uspořádání a mravní zásady jakýkoliv zhoubný konflikt předem vylučují. Tyto své myšlenky integroval a vyjádřil ve svém epochálním a světově významném opus grande nesoucí název *Obecná porada o nápravě věcí lidských* (česky vyšlo v r. 1992).

Jistě není nutné připomínat, že lidstvo prošlo a prochází mnoha dalšími konflikty, a to celosvětového i lokálního charakteru, že to nejsou jen ozbrojené konflikty, které zásadně a ve svém důsledku velmi negativně ovlivňují životy každého z nás. Jsou tu nové výzvy, jimž lidstvo musí čelit, má-li jako celek přežít, bez ohledu na to, jaký mají původ a příčiny. Vy, studenti, tedy velmi mladí lidé, jste ve věku, kdy v průběhu deseti let postupně převezmete odpovědnost za sebe i za mnohé další, které k sobě připoutáte. Vzniká tedy logicky otázka, jaký by měl být svět, v kterém byste chtěli žít. Přitom pojem svět nemusí vždy znamenat onen zemský glóbus, vždyť každý máme svůj svět, intimní a neopakovatelný, je skutečně jen náš a je do značné míry výsledkem toho, co do něj vkládáme. Pak je tu svět kolem nás, příroda, společnost a lidské artefakty, tedy to, co známe, to, co jsme schopni obsáhnout svou zkušeností, i svět zprostředkovaný, tedy známý nám nepřímo. A samozřejmě je tu svět, jehož rozsáhlost je vlastně naší zkušeností neprozkoumatelná, ohromný a ohromující prostor, v němž ovšem probíhají procesy, jež přímo nebo nepřímo souvisí s naší existencí, a ovlivňují kvalitu našich životů. Jak by tedy měl svět v současnosti nebo v nedaleké budoucnosti vypadat, jaký by měl být? Fantazii se při hledání odpovědi meze nekladou!

Prosíme pedagogy, aby ještě dříve, než se studenti pustí do zpracování tohoto tématu, provedli s nimi volnou rozpravu, a pomohli jim tak nalézt ten námět i stylistickou formu, která jim bude nejlépe vyhovovat.

Přejeme všem účastníkům této kategorie hodně šťastných nápadů.